

מי היהודי ומי הנוצרי בתמונה?

- שערן: אילו היינו רואים תמונה של יהודי ונוצרי בימי הביניים, היה נדרש לנו אותו פרק זמן לזיהוי?

- מדוע ארך תהליך הזיהוי זמן רב כל כך?

- האם במאות הקודמות למאה ה־18, בימי הביניים, גם היה נדרש זמן לזהות יהודי ונוצרי?

- מה קרה פתאום?

- אם כן, איזה תהליך החל להתרחש במאה ה־18?

- גרמניה במאה ה-18 היא ממלכת פרוסיה

- מלכי פרוסיה תופסים את עצמם כנאורים ומשכילים

(לא כלפי יהודים)

- היהודים שילמו דמי חסות כדי לשמור על אורח חייהם ולהתפרנס בכבוד,

לצד הגבלות נוספות

ענו על השאלות בעמ' 106-107
בספר "ניצני גאולה"

קראו את הקטע הבא:

מדינתו של פרידריך השני הנאור (ה'ת"ק-ה'תקמ"ח, 1740-1786) המשיכה במדיניות היהודית הבלתי אנושית של קודמיו... הוא אימץ לעצמו את סלידתו של אביו מהיהודים. הוא טען שרובו של הציבור היהודי חסר את המידות הטובות הנחוצות להשתלבות בחברה האזרחית... הוא סירב לראות את האדם שביהודי והתייחס אליו כאל בן נזע שאינו מסוגל ואינו ראוי להישנים של עידן נאור זה... היהודים אכן היו נתינים נסבלים בלבד, אולם הם היו נתינים, ובכל זאת לא היה למדינה עניין ברווחתם, והם עדיין שימשו לה רק אמצעי לרווחתה היא ולהתפתחותה כמעצמת על אירופית.

מרדכי ברויאר, מייכאל גרץ (עורכים), "מסורת והשכלה 1500-1780: תולדות יהודי גרמניה בעת החדשה,

כרך א, מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, 1996, עמ' 113

פרידריך השני כונה בשם "הנאור". אילו ערכים היינו מצפים שיהיו לשליט "נאור"?

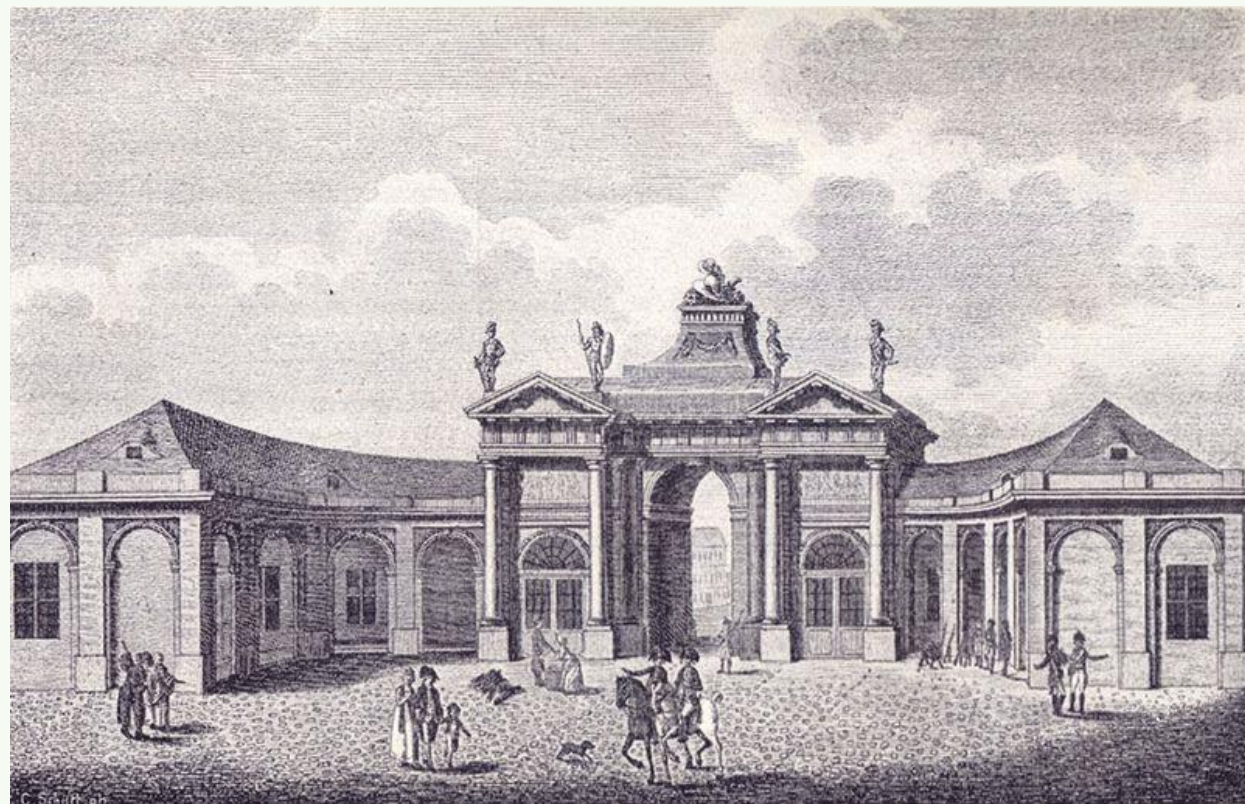
כתבו במילים שלכם מה חשב פרידריך ה"נאור" על היהודים.

מדוע, לדעתכם, אפשרו השליטים ליהודים להתגורר במדינתם, אם כל כך נרתעו מהם?

**תקופה זו בה מצד אחד היהודים סבלו מהשפלות קשות, ומצד שני
הגדילו את מספרם בעיר, הייתה הרקע להופעתו של משה מנדלסון**

משה מנדלסון

שער רונטלר, ברלין. שער שיועד ליהודים ולבהמות בכניסתם לעיר, ובו נכנס משה מנדלסון לברלין בשנת 1743.

אשה מנדלסון- היהודי המפורסם ביותר במאה ה-18

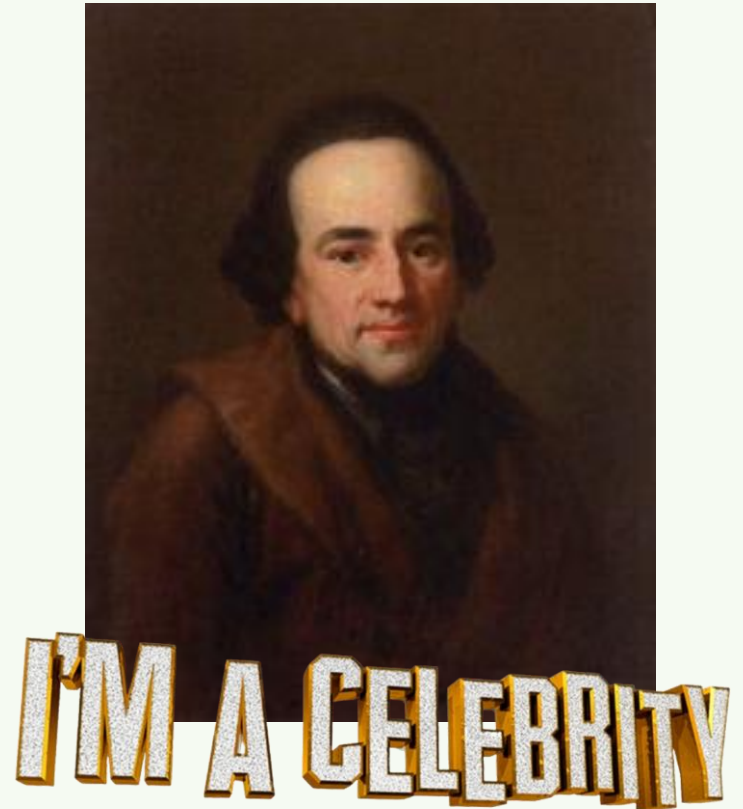

משה בן מנחם מנדלסון נולד בעיר דסאו ליהודי
השנת ה'תפ"ט 1729.

הוא היה ילד סקרן ולמדן, והיה צעיר דעות
תלמיד חכם או אולי עובד באחת הקהילות.
משה מנדלסון למד בלימודים ללא הרף שנתקל,
וכלומר עבר עובד כבד ללא קפידת יפוי הרצון,
נדד מנדלסון בעיר העברית.

מנדלסון הצטרף לישיבתו ללא הרף שנתקל בהקדושה,
ולמרות מלחמתו הנמשך בציבור עקב חסות
לאפסר לו להתגורר בעיר.

(מתוך "ניצני הגאולה" הוצאת הרב)

בסתיו 1743 נכנס נער בן ארבע עשרה לעיר ברלין בשער רוזנטל. היה זה השער היחיד בחומת העיר שבו הותרה כניסה ליהודים (ולבקר). הנער שם פעמיו אל הבירה מעיר הולדתו דסאו, ששכנה כמאה וששים קילומטרים משם בנסיכות העצמאית הזעירה של דסאו - אנהלט. במשך חמישה או שישה ימים צעד בגבעות כדי להגיע לבירה הפרוסית.

האם נעל נעליים? זאת אין לדעת, אך סביר שהלך יחף. הנער, שלימים יתפרסם ברחבי אירופה כפילוסוף משה מנדלסון, היה קטן קומה לגילו, חלוש וחולני. ילדות של עוני הותירה אותו עם זרועות ורגליים צנומות, גמגום מציק וגב מגובנן... אחד מבני התקופה אמר כי "אפילו האכזר בלבבות היה נכמר למראהו", ובכל זאת, ניחן בתווי פנים נאים למדי. מתחת למצח המקומר ברקו עיניו במבע עמוק...

הנער היה חסר פרוטה כמעט וצעד לבדו, נושא את מיטלטליו המועטים בתרמיל על גבו הכפוף. על תנועותיהם של יהודים, רובם רוכלים נודדים, הוטל ב-1743 פיקוח הדוק. רק למספר מוגבר של יהודים עשירים (ומדי פעם גם לתלמיד חכם) התירו להשתקע בברלין. יהודי שביקש לשהות בבירה, ולו לימים אחדים בלבד, נחקר חקירת שתי וערב בנוגע לקרעו ולכוונותיו. אם הרשו לו להכנס לזמן קצר, הוטל עליו מכס, בדומה לזה המוטל על סחורות ובאותו שיעור כמו על שוורים מיובאים מפולין...

ברישומי שומר השער ששרדו מ-1743, השנה שבה עבר מנדלסון בשער רוזנטל, כתוב כי "היום עברו שישה שוורים, שבעה חזירים ויהודי אחד". נותרו כמה עדויות על מה שהתרחש בעת חקירתו של מנדלסון. לפי אחת מהן התגרה השוער בגיבן הצעיר, וחשד כי מדובר ברוכל נודד. "יהודי, מה אתה מוכר? אני רוצה לקנות משהו", "לעולם לא תרצה לקנות ממני דבר", ענה מנדלסון. השוער התעקש ואמר משהו כמו "בלי קונצים! תגיד במה אתה סוחר", "בת...ת...בונה!" גימגם הנער.

• (מתוך: עמוס אילון, רקוויאם גרמני, עמ' 7-8)

- אילו התנהגויות ייחודיות כלפי יהודים פגש הנער?
- שער: איזה עתיד צפוי לנער זה במאה ה-18 בברלין?

- בתשובה על שאלת השוער ענה מנדלסון כי הוא סוחר ב"תבונה":
- כיצד אפשר לסחור בתבונה?
- למה באמת התכוון מנדלסון?